

ΜΟΣΧΟΠΟΛΗ - ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΤΩΝ ΒΛΑΧΩΝ - ΛΙΚΝΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Γράφει
ο εκπαιδευτικός
-χοροδιδάσκαλος
Πάνης Τσουμπάς

Παρακάτω θα παραθέσουμε απόσπασμα από το βιβλίο του Αστέριου Κουκούδη (Οι Μητροπόλεις και η διασπορά των βλάχων), στο οποίο φαίνεται καθαρά ότι στην περίοδο του 18ου αιώνα η εκπαίδευση που προσφέρονταν στη Μοσχόπολη ήταν ελληνική και όχι μόνο εκεί, και ότι οι διάφορες εθνικιστικές τάσεις ήταν άγνωστες έννοιες, έτσι τουλάχιστον όπως διαμορφώθηκαν αργότερα στα Βαλκάνια από τα μέσα του 19ου αιώνα (Ρουμάνικη προπαγάνδα).

Κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα η Μοσχόπολη και οι βλάχικοι οικισμοί της περιοχής της γνώρισαν το απόγειο της ανάπτυξης και της ακμής, αλλά και μία σειρά από αξεπέραστες καταστάσεις που οδήγησαν σε καταστροφές και αρασμό.

Βέβαια, τα θεμέλια για αυτή την ένδοξη εποχή είχαν αρχίσει να διαμορφώνονται κατά τη διάρκεια του 17ου αιώνα, όταν η Μοσχόπολη ενδυναμώνονταν όχι μόνο πληθυσμιακά, αλλά οικονομικά και πολιτισμικά. Ενδεικτικό αυτής της εξέλιξης είναι το κτίσιμο, γύρω στο 1630, του μοναστηριού του Αγίου Ιωάννη του Πρόδρομου. Σε κάποιες εργασίες η Μοσχόπολη αναφέρεται πως ήταν τότε η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη των Οθωμανικών Βαλκανίων, μετά βέβαια από την Κωνσταντινούπολη. Γεγονός μάλλον απίθανο αν αναλογιστούμε πόλεις όπως τη Θεσσαλονίκη και την Ανδριανούπολη. Ωστόσο, θα πρέπει να ήταν η μόνη τόσο μεγάλη πόλη με αποκλειστικά χριστιανούς κατοίκους. Υπήρχαν 6 μεγάλες και οργανωμένες συνοικίες και ίσως περισσότερες από 70 εκκλησίες, αριθμός μάλλον υπερβολικός. Αν και οι διάφορες πηγές συχνά διαφωνούν για τον ακριβή αριθμό των σπιτιών και των κατοίκων της, γύρω στο 1760, παρουσιάζεται να έχει από 20.000 έως 70.000 κατοίκους και ίσως 12.000 περίπου σπίτια. Οι αριθμοί αυτοί φαντάζουν απίθανοι για τα δεδομένα εκείνων των εποχών και ακόμη περισσότερο αν συγκριθούν με την εικόνα που παρουσίαζε η Μοσχόπολη από το 1769 και μετά. Η πόλη εκτεινόταν σε μία τεράστια έκταση και καταλάμβανε μεγάλο μέρος του κενού σήμερα οροπεδίου και των γύρω χαμηλών πλαγιών. Τελικά, ίσως να μην είναι παρακινδυνευμένο να δεχτούμε πως, την περίοδο της μεγάλης της ακμής, ο πληθυσμός της έφτανε κάπου ανάμεσα στις 40.000 με 60.000.

Η κοινωνική διαστρωμάτωση της Μοσχόπολης χωριζόταν σε τρεις βασικές τάξεις: 1). Στην κορυφή βρίσκονταν η κάστα των αρχόντων, που την αποτελούσαν οι παλαιότερες και ισχυρές οικογένειες. 2). Αμέσως μετά ακολουθούσαν οι πλούσιοι και συχνά απόδημοι έμποροι και βιοτέχνες, η ομάδα των οποίων σχημάτιζε τη μεσαία, αλλά πολύ δυναμική τάξη. 3) Στη βάση υπήρχαν οι απλοί εργάτες, τεχνίτες, αγωγιάτες, υλοτόμοι, τσοπαναράιοι και γεωργοί. Η διοίκηση της πόλης βρίσκονταν, στο μέγεθος του δυνατού, στα χέρια των ιδίων των κατοίκων και κυρίως αυτών της πρώτης και της δεύτερης τάξης. Κάθε συνοικία διόριζε από έναν προεστό και έτσι το κοινοτικό συμβούλιο είχε αρχικά 6 προεστούς ή άρχοντες με επικεφαλής τον πρόεδρο. Ο

πρόεδρος εκλεγόταν με ψηφοφορία και η επιλογή του επικυρωνόταν με σχετικό φερμάνι. Αργότερα τα μέλη του συμβουλίου ήταν 12, καθώς προστέθηκε και από ένας κοτζαμπάσης από κάθε συνοικία, επιφορτισμένος με την είσπραξη των φόρων. Εκτός όμως από το συμβούλιο των προεστών, ενεργό ρόλο στα κοινά της πόλης έπαιζαν και οι ισχυρές συντεχνίες ή ρουφέτια, οι οργανωμένες ομάδες των διαφόρων επαγγελματιοβιοτεχνών, οι οποίες φαίνεται ότι ήταν από 13 έως 17, αν και υπάρχουν αναφορές για ακόμη μεγαλύτερο αριθμό. Για την ασφάλεια της πόλης υπήρχε μία μικρή φρουρά Τουρκαλβανών, η οποία ήταν επιφορτισμένη με την φύλαξη των γύρω δερβενίων που οδηγούσαν από και προς τη Μοσχόπολη και με σκοπό την απρόσκοπτη διεξαγωγή των μεταφορών και του εμπορίου.

Ο πλούτος και η δύναμη της Μοσχόπολης αντλούσαν από το εμπόριο και τις διάφορες βιοτεχνικές δραστηριότητες. Όπως στην περίπτωση της ανάπτυξης και κάποιων άλλων βλάχικων κοινοτήτων, (π.χ. Μέτσοβο, Συρράκο, Καλαρίτες κ.λ.π.), το πρώτο και ισχυρά παραγωγικό κεφάλαιο, για την πρόοδο που ακολούθησε ήταν η κτηνοτροφία. Όμως, η Μοσχόπολη προηγήθηκε χρονικά κατά πολύ, ήδη από το 17ο αιώνα, και ήταν μάλλον αυτή που διδάξε το δρόμο που ακολουθήθηκε και από τις άλλες ορεινές βλάχικες και μη κοινότητες. Η ικανή συγκέντρωση πρώτων υλών και χειριών οδήγησε σε μεγάλη ανάπτυξη της εριουργίας. Η αρχικά οικιακή βιοτεχνία μάλλιων ειδών οδήγησε σε οργανωμένη βιοτεχνική παραγωγή και τέλος στην εμπορεία των τελικών προϊόντων, αλλά και των πρώτων υλών. Το εμπόριο της δικής τους παραγωγής και η συγκέντρωση κεφαλαίου οδήγησε σταδιακά στην ανάπτυξη ευρύτερων εμπορικών, μεταπρατικών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και τη γέννηση της κάστας των λεγόμενωνπραματευταδών (πραματέφτς ήπραματεφτάτζ στα βλάχικα). Οι βιοτέχνες οργάνωσαν και ενίσχυσαν το θεσμό των συντεχνιών. Υπήρχαν συντεχνίες μπακάληδων, ραφτάδων, χρυσοχών, χασάπηδων, χαλκοϋργών και σιδηρουργών, οπλουργών, παπουτσιδών κ.α., οι οποίες έπαιζαν σπουδαίο ρόλο όχι μόνο στην οικονομική ανάπτυξη και τα τοπικά πολιτικά δρώμενα, αλλά και στην πολιτιστική πρόοδο, καθώς αναφέρονται να πλήρωναν υποτροφίες για τις σπουδές άπορων παιδιών, στα σχολεία της Μοσχόπολης, αλλά και σε σχολεία της Ευρώπης.

Ωστόσο, ο μεγάλος οικονομικός και πολιτισμικός πλούτος ήρθε με την ανάπτυξη των επαφών με την Ευρώπη και τη στροφή προς το μεταπρατικό εμπόριο. Δεν είναι απίθανο να υπήρχαν, ήδη από το 1537, κάποιον Μοσχολίτες ανάμεσα στους εμπορευόμενους της ελληνικής παροικίας της Βενετίας. Εκείνη τη χρονιά, οι πάροικοι της Βενετίας δημιούργησαν ελληνική εκκλησία και ελληνικό σχολείο. Κατά τη διάρκεια πια του 17ου αιώνα, οι Μοσχολίτες, μέσω του Δυρραχίου, είχαν αναπτύξει ιδιαίτερα στενές εμπορικές επαφές τόσο με τη Βενετία και την Αγκώνα, όσο και με άλλα ιταλικά λιμάνια της Αδριατικής. Δραστήριοι έμποροι ταξίδευαν μέχρι εκεί μεταφέροντας διαφόρων ειδών εμπορεύματα, από όλα τα μέρη των Κεντρικών Βαλκανίων, μέχρι τις Παραδουνάβιες Ηγεμονίες. Από εκεί επέστρεφαν όχι μόνο με άλλα εμπορεύματα ή κεφάλαια, αλλά και με πολύτιμες γνώσεις. Τα ταξίδια των εμπόρων στη Βενετία ακολουθούσαν παιδιά της Μοσχόπολης με σκοπό να σπουδάσουν στα σχολεία της ή να μαθητεύσουν κοντά σε μεγάλους εμπόρους. Ενδεικτικό είναι το γεγονός πως, μεταξύ 1694-1703 και 1712-1716, ο Μοσχολίτης λόγιος ιερέας Ιωάννης Χαλκεύς ή Χαλκείας ανέλαβε το έργο του σχολάρχη του Φλαγγίνειου Φροντιστηρίου και του ιεροκήρυκα στην ελληνική εκκλησία του Αγίου Γεωργίου στη Βενετία, έχοντας αρχικά διατελέσει εφημέριος της ελληνικής παροικίας του Λιβόρνου. Την ίδια εποχή οι Μοσχολίτες ταξίδευαν μέχρι την Κωνσταντινούπολη όχι μόνο για δικές τους ή κοινοτικές υποθέσεις, αλλά εκτελώντας υπηρεσίες και για τους Βενετούς.

Οι επαφές με τη Βενετία συνεχίστηκαν μέχρι περίπου το 1761. Όλα αυτά τα χρόνια

αρκετοί Μοσχολίτες εγγράφηκαν στα μητρώα της ελληνικής κοινότητας της Βενετίας και δε φαίνεται να διαφοροποιούνται από τα υπόλοιπα μέλη της. Καθώς όμως το εμπόριο της Βενετίας άρχισε να παρακμάζει, οι Μοσχολίτες, αλλά και άλλοι έμποροι Βλάχοι και μη, από διάφορες πόλεις της Μακεδονίας, στράφηκαν προς την Κεντρική Ευρώπη, ακολουθώντας τα πολυάριθμα караβάνια που τραβούσαν για το βορρά. Ιδιαίτερα ευνοϊκές για αυτόν το νέο προσανατολισμό στάθηκαν οι συνθήκες του Πασσάροβιτς το 1718 και του Βελιγραδίου το 1739, ανάμεσα στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και τους Αψβούργους-Αυστροουγγαρία. Έτσι από το 1718 και μέχρι το 1774 παρατηρείται μαζική εγκατάσταση Μοσχολιτών στα εδάφη της Αυστροουγγαρίας. Ορισμένοι έφτασαν και μέχρι τη Βαρσοβία στην Πολωνία και τη Λειψία στη Γερμανία. Αρχικά αυτοί που βρέθηκαν εκεί ήταν μόνο άνδρες και κυρίως νέοι, οι οποίοι αναζητούσαν ευκαιρίες εμπορίου ή και μόνιμης εγκατάστασης. Οι πολλαπλές εμπορικές και βιοτεχνικές δραστηριότητές τους τους οδήγησαν σύντομα στη δημιουργία παροικιών τόσο στην Κεντρική Ευρώπη, (Βουδαπέστη, Βιέννη, Miskolcz, Novi Sad, Zemun, Szentendre, Kecskemet, Temesvar κ.α.), όσο και στα διάφορα μικρά και μεγάλα εμπορικά και διοικητικά κέντρα της Μακεδονίας, της Θεσσαλίας, της Ηπείρου και της Αλβανίας. Δραστήριοι Μοσχολίτες έμποροι και βιοτέχνες ταξίδευαν και δούλευαν στα σημαντικότερα από τα ετήσια παζάρια αυτών των οθωμανικών επαρχιών. Τα ταξίδια, το εμπόριο και τα χρήματα των ξεγιτεμένων δεν άργησαν να φέρουν ακόμη μεγαλύτερη πρόοδο.

Η οικονομική ευμάρεια ενίσχυσε και βελτίωσε τις συνθήκες για την πολιτιστική ανάπτυξη. Ιδιαίτερα ενδεικτικό είναι το γεγονός πως, από το 1715 μέχρι το 1760, κτίστηκαν 9 νέες και λαμπρές εκκλησίες. Όσες από αυτές στέκουν ακόμη όρθιες αποτελούν αδιάψευστους μέχρι και σήμερα μάρτυρες της ακμής και της δόξας της Μοσχόπολης. Ήδη πριν από το 1700 υπήρχε οργανωμένο ελληνικό σχολείο. Το σχολείο αυτό ακολούθησε την εξέλιξη και τις απαιτήσεις της εύρωστης και φιλοπρόοδης κοινωνίας του. Οι δάσκαλοι του είχαν μεγάλη μόρφωση και ακτινοβολία και οι Μοσχολίτες φρόντιζαν να μετακαλούν, για να διδάξουν σε αυτό, εξέχοντες λόγιους και από άλλα μέρη. Το 1744, καθώς προστέθηκαν νέοι κύκλοι σπουδών, το σχολείο της Μοσχόπολης εξελίσσεται στην περίφημη Νέα Ακαδημία και το 1750, όταν μεταφέρθηκε σε νέο κτίριο, ανάλογο με τη φήμη της και τις απαιτήσεις, ονομάστηκε Ελληνικό Φροντιστήριο. Ο κύκλος των σπουδών που προσέφερε ήταν ίσως από τους ανώτερους που ένας χριστιανός μπορούσε να παρακολουθήσει τότε στα Βαλκάνια, καθιστώντας ουσιαστικά τη Μοσχόπολη σε ένα από τα σημαντικότερα κέντρα του Ελληνικού Διαφωτισμού. Η βιβλιοθήκη του ήταν από τις λαμπρότερες και μεγαλύτερες στις βαλκανικές επαρχίες εκείνων των εποχών. Στο πλαίσιο της Νέας Ακαδημίας δημιουργήθηκε ορφανοδοκητήριο και απλό ορφανοτροφείο για τη στέγαση και τη σίτιση των μαθητών, οι οποίοι έρχονταν να σπουδάσουν στα σχολεία της Μοσχόπολης από όλα σχεδόν τα Βαλκάνια. Μέσα στους κοινωνικούς θεσμούς που αναπτύχθηκαν ήταν και η λεγόμενη "κάστα των φτωχών", ένα κοινοτικό ταμείο με σκοπό την ανακούφιση των λιγότερων προνομιούχων κατοίκων της πόλης. Από τα πιο αξιοθαύμαστα ιδρύματα αυτής της μοναδικής πολιτείας ήταν το τυπογραφείο, το οποίο πρωτολειτούργησε το 1720 ή το 1735. Τα τυπογραφικά στοιχεία του ήταν ελληνικά και κατ' επέκταση ήταν το δεύτερο ελληνικό τυπογραφείο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, μετά από αυτό της Κωνσταντινούπολης, (1627). Πολλοί νέοι της Μοσχόπολης και μαθητές των σχολείων της που έρχονταν εδώ από άλλα μέρη συνέχιζαν τις σπουδές τους σε σχολές και ιδρύματα της Αυστροουγγαρίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας, μέχρι και της Ολλανδίας. Δίκαια λοιπόν δόθηκε στη Μοσχόπολη ο τίτλος της "Νέας Αθήνας". Εκτός από τη Μοσχόπολη ζωηρή εκπαιδευτική κίνηση αναπτύχθηκε και στο Βιθκούκι, τη Σίπιακα και την Κορυτσά, όπου αναφέρεται να λειτουργούν ελληνικά σχολεία κατά τη διάρκεια του 18ου αιώνα.

Πηγή: Οι Μητροπόλεις και η διασπορά των βλάχων Αστέριου Ι. Κουκούδη Εκδόσεις ΖΗΤΡΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗ 2000.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΚΑΤΑΣΧΕΤΗΡΙΑΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΚΙΝΗΤΗΣ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΣ

Στις 8-4-2009 ημέρα Τετάρτη από τις 16.00 έως 17.00 της ίδιας ημέρας στο Ειρηνοδίκηο Βέροιας και ενώπιον της Συμβολαιογράφου Βέροιας Όλγας Παπαδοπούλου, θα βγει σε δημόσιο πλειστηριασμό η παρακάτω κινητή περιουσία του οφειλέτη Συμεών Συμεωνίδη του Κωνσταντίνου, κατοίκου Μακροχωρίου Ν. Ημαθίας

ΔΗΛΑΔΗ:

Το με αριθμό κυκλοφορίας ΗΜΕ 5668 αυτοκίνητο εργοστασιακής κατασκευής SEAT τύπου GORDOBA μπλε χρώματος 1391 c.c. Με ημερομηνία 1ης άδειας 27-6-1994. Με τιμή πρώτης προσηφοράς 800,00 €

**Ο Δικαστικός Επιμελητής
Αντώνιος Εμμ. Κόζας**